

Fylkesmannen i Finnmark
ved rådgiver Kristi Hals
Statens hus
9815 VADSØ

Deres ref.:
Saksbehandler: PEHAU
Vår ref.: 11/5339
Dato: 21.10.2011

Forespørsel om veiledning - rett til helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten i forbindelse med flytting

1. Sakens bakgrunn

Det vises til e-post av 18. august 2011 og til telefonsamtale den 31. august 2011.

Etter det opplyste gjelder saken spørsmålet om hvilke rettigheter i spesialisthelsetjenesten en person har, når vedkommende flytter fra et sted til et annet sted i landet. Mer konkret dreier saken seg om en person som er bosatt i Oslo og er folkeregistrert i Oslo, og har vært det i mange år, men nå ønsker å flytte tilbake til hjemstedet Alta. Personen har i mange år hatt en psykiatrisk lidelse som gjør det påkrevet med behandling på DPS-nivå, hvilket hun har i Oslo.

Vedkommende person har tatt kontakt med spesialisthelsetjenesten i Finnmark på DPS-nivå og har anmodet om å få tilrettelagt et tilbud før hun flytter til Alta, men er blitt avvist av DPS'et fordi hun ikke er bosatt i Alta, men hører til i Oslo.

Spørsmålet Fylkesmannen i Finnmark reiser er om en pasient kan avvises på dette grunnlaget. Alternativet for pasienten er å flytte til Alta uten at det er tilrettelagt et tilbud til henne før flyttingen finner sted, og så kreve at det etableres et tilbud når hun har etablert seg i Alta. Det er imidlertid en viss risiko forbundet med dette alternativet. Det kan, dersom det ikke foreligger et tilbud før hun flytter fra Oslo, bli en periode der hun blir uten et behandlingsopplegg mens hun etablerer seg i Alta. Etter det opplyste har hun et behov for kontinuitet i behandlingen.

2. Frihet til å flytte hvor man vil

Enhver kan når som helst flytte hvor som helst vedkommende selv ønsker å bosette seg i landet. Når man har flyttet til nytt bosted har man plikt til å melde flyttingen til Skattekontoret innen 8 dager etter flyttingen, jf folkeregisterlovens § 7.

3. Rett til nødvendig helsehjelp

Helsedirektoratet vil også nevne at etter pasientrettighetslovens § 2-1, første ledd, første punktum, har pasienten, som kjent, rett til nødvendig helsehjelp. Etter samme

bestemmelses første ledd andre punktum har pasienten rett til nødvendig helsehjelp fra kommunehelsetjenesten. Dette følger også av kommunehelsetjenestelovens § 2-1.

Etter pasientrettighetslovens § 2-1 andre ledd har pasienten også rett til nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten, men da bare dersom pasienten kan ha forventet nytte av helsehjelpen og kostnadene står i et rimelig forhold til tiltakets effekt.

I denne forbindelse vises også til prioriteringsveilederen for psykisk helsevern for voksne av desember 2008 (IS-1582), der de tre vilkårene knyttet til sykdommens alvorlighet, forventet nytte av behandlingen og om kostnadene står i et rimelig forhold til tiltakets effekt, er nærmere omtalt, se særlig punkt 5.2. på sidene 14-16. Dersom pasienten skal prioriteres eller blir en rettighetspasient etter de vurderinger prioriteringsveilederen omtaler, vil vedkommende ha krav på nødvendig helsehjelp og kan ikke avvises av spesialisthelsetjenesten.

Disse bestemmelsene i pasientrettighetsloven er ytterligere presisert ved lovendringen av 24. juni 2011, der det er gitt nye bestemmelser i pasientrettighetslovens § 2-1 bokstavene a-c, som trer i kraft når den nye helse- og omsorgsloven trer i kraft.

4. Rett til fritt sykehusvalg

Pasienter har rett til fritt sykehusvalg etter pasientrettighetslovens § 2-4.

I Ot.prp. nr. 65 (2005-2006) skrev Helse- og omsorgsdepartementet følgende om forholdet mellom denne bestemmelsen om rett til fritt sykehusvalg og lov om psykisk helsevern:

Punkt 6.6.1 på side 44-45:

”6.6.1 Gjeldende rett

Etter pasientrettighetsloven § 2-4 har pasienten rett til fritt sykehusvalg. Valgretten gjelder både sykehus, distriktpspsykiatrisk senter og behandlingssted i en slik institusjon. Etter lovendring som trådte i kraft 1. september 2004 har pasienten rett til å velge både offentlige sykehus og alle private sykehus som har inngått avtaler om fritt sykehusvalg med de regionale helseforetakene, jf. Ot.prp.nr.63 (2002-2003). Valgretten er ikke begrenset til institusjoner tilhørende pasientens bostedsregion, men gjelder sykehus og distriktpspsykiatriske sentra over hele landet. Valgretten omfatter også poliklinikker dersom disse er en organisatorisk del av et sykehus. Retten gjelder ikke ved øyeblikkelig hjelp.

Retten til fritt sykehusvalg gir pasienten rett til å velge hvor behandlingen skal gjennomføres, men ikke på hvilket behandlingsnivå i institusjonen. Pasienten kan for eksempel ikke velge innleggelse på sengepost om vedkommende er henvist til poliklinisk behandling.”

5. Reglene i spesialisthelsetjenesteloven

Pasienten i den saken Fylkesmannen i Finnmark tar opp, har, etter det opplyste, krav på nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten. Så lenge hun er fast bosatt i Oslo vil det være Helse Sør-Øst, RHF som har finansieringsansvaret, også for eventuelle gjestedøgn i andre helseregioner. I det øyeblikk hun har bosatt seg fast i Alta, vil det være Helse Nord, RHF som har finansieringsansvaret. Det er, som nevnt, opp til pasienten selv å bestemme om hun vil flytte og etablere seg som fast bosatt i Alta.

Spørsmålet om finansiering av helsetjenestene berører imidlertid ikke direkte pasientenes rett til helsehjelp, slik at dette kommer man ikke nærmere inn på her.

6. Helse- og omsorgsdepartementets rundskriv av 8. november 1999 (Rundskriv I-43/99)

I rundskriv av 8. november 1999 skrev Helse- og omsorgsdepartementet til landets kommuner hvilket syn departementet hadde på spørsmålet om ansvaret for å yte pleie- og omsorgstjenester til sterkt pleietrengende ved flytting mellom kommuner. De synspunkter departementet gjorde gjeldende i dette rundskrivet anses relevante også for denne saken. Helsedirektoratet siterer derfor hovedpunktene i rundskrivet:

"Det er klart at en kommune ikke har plikt til å yte helse- eller sosialtjenester utenfor kommunens egne grenser. Dette er heller ikke aktuelt i de tilfellene dette rundskrivet omhandler, siden søker har til hensikt å bosette seg i den kommunen det søkes om tjenester i og følgelig vil bo/oppholde seg i kommunen på det tidspunkt tjenestene skal ytes.

Det fremgår av kommunehelsetjenestelovens § 1-1 at kommunen skal sørge for nødvendig helsehjelp til alle som bor eller midlertidig oppholder seg i kommunen. Etter lovens § 2-1 har enhver rett til nødvendig helsehjelp i den kommunen vedkommende bor eller midlertidig oppholder seg....

Lovteksten løser ikke spørsmålet om en kommune kan avslå en søknad om tjenester fordi søker ikke bor/oppholder seg i kommunen på søknadstidspunktet eller vedtakstidspunktet, når det er på det rene at vedkommende vil fylle vilkårene på det tidspunktet tjenestene skal ytes.

Forarbeidene drøfter heller ikke dette spørsmålet direkte. Det er imidlertid klart at lovgiver ikke har ønsket å begrense muligheten til å flytte for personer med omfattende pleie- eller omsorgsbehov. I forarbeidene til sosialtjenesteloven og kommunehelsetjenesteloven er det uttrykkelig uttalt at det ikke skal være adgang til å henvise en søker til dennes bosteds- eller faste oppholdskommune.

Den enkeltes rett til å bosette seg hvor han eller hun selv ønsker, er et moment som veier tungt når kommunens ansvar skal fastsettes. For personer som har et så omfattende pleie- og omsorgsbehov at de ikke kan flytte uten at det står et tjenestetilbud klart for dem i tilflytningskommunen, vil det innebære en begrensning i deres rett til å bosette seg der de ønsker hvis kommunen ikke har et ansvar for å behandle søknaden og fatte vedtak om tjenester før de tar opphold i kommunen.

Departementet har på dette grunnlag kommet til at i de tilfeller hvor muligheten til å gjennomføre flyttingen forutsetter at tilflytningskommunen behandler søknaden og fatter vedtak før søkeren faktisk flytter, kan en kommune ikke avvise eller avslå en søknad om tjenester med den begrunnelse at vedkommende ikke bor eller oppholder seg i kommunen på søknadstidspunktet.

Denne løsningen gir tilflytningskommunen tid til å planlegge tjenestene og bidrar til at kommunen slipper å stille opp med et omfattende tjenestetilbud på kort varsel.!

7. Helsedirektoratets syn på saken

I denne saken kan pasienten selv velge fritt om hun vil flytte til Alta. Når hun har tatt fast bolig i Alta har hun krav på nødvendig helsehjelp fra DPS'et i Alta, finansiert av Helse Nord RHF.

Pasienten har rett til fritt sykehusvalg og kan velge å få behandling ved DPS'et i Alta, også når hun er fast bosatt i Oslo, men da må Helse Sør Øst finansiere behandlingen, eventuelt etter ordningen med "gjestedøgn" i annet regionalt helseforetak.

Helsedirektoratet legger vesentlig vekt på det Helse- og omsorgsdepartementet skrev i rundskriv I-43/99 om kommunenes plikter når det gjelder pasienter som har et så stort behov for pleie- og omsorgstjenester at tjenestetilbudet må stå klart når vedkommende flytter inn i kommunen. De samme synspunktene gjør seg, etter Helsedirektoratets oppfatning, gjeldende når det dreier seg om tjenestetilbud fra spesialisthelsetjenesten.

Helsedirektoratet anser det, på denne bakgrunn, som unødvendig formalistisk dersom man krever at denne personen skal være fast bosatt i Alta *før* vedkommende får er tilbud fra DPS'et i Alta. Det må være tilstrekkelig at hun har gitt uttrykk for at hun har til hensikt å ta fast bopel i Alta for å få et tilbud om behandling. Dette er spesielt viktig når pasienten har behov for kontinuitet i behandlingen, slik det er opplyst i dette tilfellet.

Vennlig hilsen

Cecilie Daae e.f.
divisjonsdirektør

Per Haugum
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk